

Demokratia ja osallisuus / Sari Hatanpää

RatkaisuTori – demokratiaa tukevan kuntalaispaneelitoimintaa kokeilevan projektin hallinnollinen loppuraportti

Kummallisen Kodikas - Menestyvä Merikarvia

RatkaisuTori-kuntalaispaneelit kunnan taloussuunnittelussa

TA 2024

Sari Hatanpää / Merikarvian kunta

Demokratia ja osallisuus / Sari Hatanpää

Sisällys

1 Kokeilun toteuttaja ja osallistajat	3
1.1 Ketkä muut olivat kokeilussa mukana? (Ulkopuoliset organisaatiot, yhteisöt tai asiantuntijat)	3
2 Kokeilun eteneminen	3
2.1 Mitä kokeilussa pyrittiin saamaan aikaan?	3
2.2 Millaisista osista tai vaiheista tekeminen koostui?	4
2.3 Mikä on talousarvion merkitys kunnallisessa päätöksenteossa – mihin kuntalaispanelistien työ linkittyi?	5
2.4 Projekti eteni vaiheittain	7
2.5 Mitä resursseja (htkk, raha, muut) varattiin hankkeen toteuttamiseen? Kenet piti sitouttaa kokeiluun?	13
2.6 Mistä kokeilun tuotokset löytyvät (linkkejä tms.)?	14
3 Tavoitteiden toteutumisen arviointi	14
3.1 Miten tavoitteet saavutettiin tai miten ne edistyivät kokeilun aikana?	14
3.2 Mikä oli kohderyhmä ja kuinka paljon siitä tavoitettiin? Keitä ei tavoitettu?	14
3.3 Mitä suosituksia paneeli teki ja miten nämä otettiin huomioon valmistelussa ja päätöksenteossa - Ehdotusten toteutuminen talousarviossa vuodelle 2024 ja taloussuunnitelmassa 2025-2026	15
3.4 Miten viestinnälliset tavoitteet toteutuivat?	15
3.5 Miten toiminnan jatkuvuus varmistetaan rahoituksen kohteena olevan kokeilun jälkeen?	15
3.6 Mihin dokumentteihin, raportteihin tai päätöksiin kokeilun tuotokset ja toimintatavat on kirjattu tai kirjataan?	16
4 Hyödyllisiä oppeja	16
4.1 Mitä kokeilussa opittiin?	16
4.2 Ovatko kokeilun toimintatavat sellaisenaan tai opit sovellettuna monistettavissa?	17
4.3 Kuvauksesi optimaalisesta toimintatavasta: resurssit, roolit ja aikataulu?	18
4.4 Toteutuivatko riskit ja osattiinko niihin varautua?	19
4.5 Mikä olisi teidän mielestänne seuraava askel, joka kokeilun tavoitteiden saralla tulisi tehdä?	19
5 Terveisiä rahoittajalle	20
5.1 Oliko rahoitushaku vaiheineen toimiva (kuulutus, hakeminen, sopimusneuvottelu, toimeenpanon tuki, maksusuoritukset, kokeiluhankkeen päättäminen)? Entä kokonaisuutena arvioiden?	20

Demokratia ja osallisuus / Sari Hatanpää

1 Kokeilun toteuttaja ja osallistujat

Merikarvian kunta osallistui vuonna 2023 Suomen itsenäisyyden juhlarahaston (Sitra) rahoittamaan (30 000 euroa) kokeiluun, jossa kehitettiin kuntalaisdemokratiaa. Ensisijaisena tavoitteena oli edustuksellisen demokratian tukena toimivan mallin kehittäminen. Käytännön tavoitteena oli luoda monistettavissa oleva kustannustehokas malli siihen, miten kuntalaiset voivat osallistua kuntansa talouden suunnitteluun. Tämä toteutui konkreettisesti siten, että panelistien ideat huomioitiin taloussuunnittelussa – niin seuraavan vuoden talousarviossa kuin seuraavien vuosien taloussuunnittelussakin. Toisena tavoitteena oli testata uusia digitaalisia palveluja, jotka toimivat työkaluina ensimmäisen tavoitteen saavuttamisessa.

Projektia koordinoi hallintopäällikkö Sari Hatanpää tiiviissä yhteistyössä kunnanjohtaja Kimmo Puolitaipaleen, pääkirjanpitäjä Terhi Mattilan, kirjanpitäjä Anna-Maija Kentän, palvelusihteeri Tarja Kuusisen graafisen suunnittelija Aki Palomäen sivistysjohtaja Johanna Tupilan, tekninen johtaja Kari Pitkärannan, palvelupäällikkö Ritva Nauhan ja hyvinvointipäällikkö Eetu Aaltosen kanssa. Kokeilun käynnisti hankerahoitushakemuksineen ja kunnanhallituskäsittelyineen Sari Hatanpää. Rahoittajana toimi Sitra – Suomen itsenäisyyden juhlarahasto.

1.1 Ketkä muut olivat kokeilussa mukana? (Ulkopuoliset organisaatiot, yhteisöt tai asiantuntijat)

Rahoittajaorganisaatiosta mukana oli yhteyshenkilönä Pauli Saloranta ja prosessissa tukena Sitrasta useita muita henkilöitä. Konsulttitoimisto Deloitte Oy – tuki prosessia koko ajan Sitran kanssa laatien aineistoja, kooten analyyskejä ja alustaen keskustelua panelistien kanssa. Jukka Saksi, Johtaja on Media! – konseptin kehittäjä – alusti arvokeskustelun yhteistyössä kunnanjohtaja Kimmo Puolitaipaleen kanssa.

Testattavaksi digipalveluiksi valikoituivat Hahmota Oy:n kehittämä tekoälytyökalu, jonka avulla talousarviodataa voidaan tarkastella täysin uusista näkökulmista ja Seppo.io:n sähköinen pelialusta, sekä Microsoftin PowerBi-talouden toteutumien seurannan työkalu. Merikarvian kunnan lisäksi kokeilu toteutettiin myös Pieksämäen kaupungissa. Merikarvialla kaikki ilmoittautuneet pääsivät mukaan – paneelikeskusteluihin osallistujia oli yhteensä 14.

2 Kokeilun eteneminen

2.1 Mitä kokeilussa pyrittiin saamaan aikaan?

Tavoitteena oli

1. Kuntalaisten luoma lista konkreettisista ehdotuksista Merikarvian kunnan virallisen päätöksenteon tueksi talousarviosuunnitteluun
2. Muotoilla kustannustehokas toimintamalli siitä, miten suomalaiset kunnat voivat ottaa kuntalaisensa taloussuunnitteluun mukaan uudella tavalla kuntalaisdemokratiaa vahvistaen

Kuten jo edellä mainittiin, projektissa toteutettiin myös uusien digitaalisten palvelualustojen testausta. Projektin aikana kokeiltiin kahdenlaista talousdatan analyysityökalua – Hahmota Oy:n rakentamaa ilmiöpohjaiseen ajatteluun perustuvaa visualisointia talousarviodatasta ja Microsoftin PowerBi-sovellusta, jonka avulla tuotetaan samaten visualisointeja talousarviodatasta. Projektin aikana otettiin käyttöön myös STT:n viestintäpalvelujen

Demokratia ja osallisuus / Sari Hatanpää

alusta, tavoitteena oli, että kunnan ulkoiseen viestintään saadaan lisää volyymiä. Lisäksi rakensimme Merikarvian kunnan graafisen suunnittelijan Aki Palomäen ja hallintopäällikkö Sari Hatanpään kanssa yhteistyössä Kummallisen Kodikas – Menestyvä Merikarvia verkkopelin. Sen tavoitteena oli innostaa erityisesti nuoria tutustumaan kunnan talousarviosuunnitteluun pelillisyyden keinoin.

RatkaisuTori-kuntalaispaneeli 2023

Kuva 1. RatkaisuTori-kuntalaispaneelitoiminnan tausta ja tavoitteet

2.2 Millaisista osista tai vaiheista tekeminen koostui?

Valmisteluvaihe

Rahoitushakemus laadittiin keväällä 2023 ja päätös saatiin heinäkuussa 2023. Projektin suunnittelu aloitettiin yhteistyössä kunnan toimijoiden ja muiden sidosryhmien kanssa samaten heinäkuussa. Elokuussa lähetettiin kutsut osallistujille mahdollisimman monikanavaisesti. Mahdollisuudesta osallistua ilmoitettiin paikallislehdessä, kunnan somekanavissa, verkkosivuilla jne. Kaikki ilmoittautuneet - 14 henkilöä, pääsivät mukaan kokeiluun.

Suunnitelmat tehtiin yhteistyössä Merikarvian kunnan toimijoiden, konsulttiyhtiö Deloitten ja Sitran kanssa. Konsulttiyhtiö kilpailutettiin Sitran toimesta, mutta sekä Pieksämäen kaupungilla, että Merikarvian kunnalla oli mahdollisuus vaikuttaa valintaan.

Kokeilun etenemistä suunniteltiin Teams—palavereissa, joita pidettiin tarpeen mukaisesti, alussa viikoittain ja myöhemmin tapaamisia harvennettiin.

Demokratia ja osallisuus / Sari Hatanpää

Toteutusvaihe

Varsinaisen paneelitoiminnan aikataulu esitettynä prosessikuvana – jälempänä tarkempi erittely prosessin vaiheista.

Aikataulu 2023

4/30/2024

MERIKARVIA

Kuva 2. RatkaisuTori-toiminta prosessikuvana

Raportointivaihe

Kokeilun päätyttyä laadittiin kyselyt osallistujille, kerättiin palautetta viranhaltijoilta ja koottiin raportteja ja esiteltiin tuotoksia. Sari Hatanpää esitteli projektia kuntatalolla 14.9.2023 Kuntamarkkinoilla. Kuntamarkkinat on Suomen ainoa julkisen hallinnon foorumi, jossa on esillä kaikki kunta-alan hallintosektorit. Lisäksi mukana on valtion hallintoa, yrityksiä ja yhdistyksiä. Kuntalehti toi esille RatkaisuTori-toimintaa [artikkelissaan 20.10.2023](#). Prosessia on eritelty myös esimerkiksi erilaisissa webinaareissa ja KuntaTV:ssä ja siitä on tehty artikkeleja kunnan verkkosivulla.

2.3 Mikä on talousarvion merkitys kunnallisessa päätöksenteossa – mihin kuntalaispanelistien työ linkittyi?

Talousarviossa ja -suunnitelmassa esitetään kunnan toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet. Talousarvioon otetaan toiminnallisten tavoitteiden edellyttämät määrärahat ja tuloarviot sekä siinä tulee osoittaa, miten rahoitustarve katetaan. Talousarvio sisältää käyttötalous- ja tuloslaskelmaosan sekä investointi ja rahoitusosan. Valtuusto hyväksyy ennen vuoden loppua seuraavan vuoden talousarvion ja taloussuunnitelman kolmelle vuodelle.

Talousarvion laadintaprosessissa laaditaan kunnan tulo- ja menolaskelmat (käyttötalous-suunnitelma), investointisuunnitelmat ja rahoitussuunnitelmat. Suunnittelu alkaa jo edellisenä vuonna, usein keväällä tai

Demokratia ja osallisuus / Sari Hatanpää

kesällä. Pidemmälle tähtäävä taloussuunnitelma tehdään kolmelle vuodelle kerrallaan. Useimmissa kunnissa kunnanjohtaja tai talousjohtaja laatii talousarvioehdotuksen raamin yhteistyössä eri osastojen kanssa elosyyskuussa. Lautakunta- ja kunnanhallituskäsittelyt käydään loka-marraskuussa. Muutosehdotukset ja täydennykset tehdään marras-joulukuussa kunnanhallituksessa ja lopullisen talousarvion hyväksyminen toteutuu kunnanvaltuustolle marras-joulukuussa. Hyväksytty talousarvio astuu voimaan seuraavan vuoden alussa. Talousarvion toteutumista seurataan vuoden aikana säännöllisin raportein tuloista, menoista ja poikkeamista (esihenkilöhenkilökokouksissa kuukausittain ja kunnanhallituksessa, kvartaaleittain valtuustossa. Marras-joulukuussa arvioidaan talousarvion toteutumista ja tehdään tarvittavat oikaisut tai siirrot.

Kuntien talousarvioita tehdessä tarkastellaan useita keskeisiä tunnuslukuja, jotka auttavat arvioimaan kunnan taloudellista tilannetta ja suunnittelemaan tulevia toimenpiteitä. Nämä tunnusluvut auttavat myös vertailemaan eri kuntien taloudellista suorituskkyä. Tässä on joitakin tärkeimpiä tunnuslukuja, joita yleisesti käytetään:

Toimintakulut ja -tuotot: Nämä luvut kuvaavat kunnan päivittäisen toiminnan kustannuksia ja niistä saatuja tuloja. Ne kertovat, kuinka tehokkaasti kunta hallinnoi resurssejaan.

Verotulot: Tämä on keskeinen tulolähde kunnille, ja se kuvaa kunnan kykyä kerätä veroja asukkailtaan ja yrityksiltään. Verotulojen kehitys heijastaa talouden aktiivisuutta ja väestön maksukykyä.

Valtionosuudet: Kuntien saamat valtionosuudet ovat olennainen osa tuloja, jotka tukevat erityisesti peruspalveluiden järjestämistä. Muutokset valtionosuuksissa voivat merkittävästi vaikuttaa kunnan taloudelliseen tilanteeseen.

Investoinnit: Investointien suuruus ja kohdentaminen kertovat kunnan pitkän aikavälin strategisista päätöksistä ja infrastruktuurin kehittämisestä.

Lainakanta ja velkaantumisasaste: Nämä luvut kertovat, kuinka paljon kunta on velkaantunut ja kuinka suuri osa kunnan rahoituksesta perustuu velkarahoitukseen. Ne ovat keskeisiä mittareita kunnan taloudellisen kestävyden arvioinnissa.

Vuosikate: Vuosikate osoittaa, kuinka paljon kunnalla on käytettävissä varoja juoksevien kulujen kattamisen jälkeen, ja se on tärkeä mittari arvioitaessa kunnan kykyä rahoittaa investointejaan ilman lisävelanottoa.

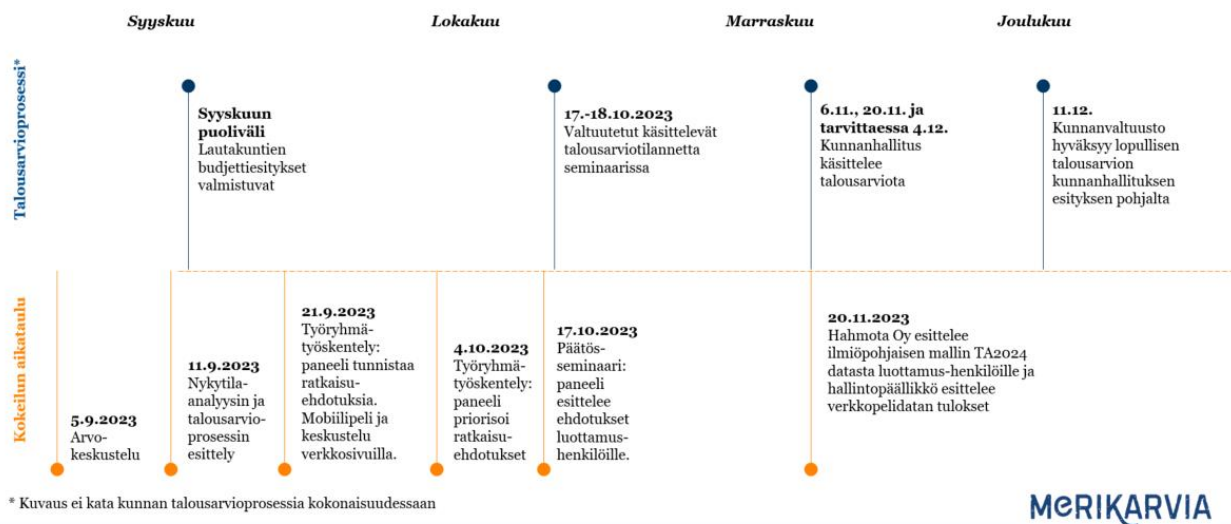
Asukaskohtaiset tunnusluvut: Kuten lainamäärä per asukas tai verotulot per asukas. Nämä auttavat ymmärtämään kunnan taloudellista tilaa suhteutettuna väestöön.

Talouden tasapaino: Tämä mittari kuvaa sitä, kuinka hyvin kunta on onnistunut tasapainottamaan tulojaan ja menojaan.

Nämä tunnusluvut muodostava käsityksen kunnan talouden tilasta ja auttavat kunnanvaltuustoa, -hallitusta ja Ratkaisutori-panelisteja suunnittelemaan ja toteuttamaan taloudellisia valintoja. Lisäksi on otettava huomioon arvoalinnat, jotka merkittäväällä tavalla ohjaavat päätöksentekoa.

Demokratia ja osallisuus / Sari Hatanpää

Merikarvian kokeilun ajoittuminen suhteessa talousarvioprosessiin

Kuva 3. Kokeilun ajoittuminen suhteessa kunnan talousarvioprosessiin

2.4 Projekti eteni vaiheittain

5.9.2023 Prosessi aloitettiin Jukka Saksin ja Kunnanjohtaja Kimmo Puolitaipaleen johdolla arvokeskustelulla Merikarvian kunnan strategiaan peilaten.

Kokeilua päätettiin viedä eteenpäin siten, että prosessi aloitettaisiin arvokeskustelulla. Arvot on se pohja, johon kaikki päätöksenteko perustuu. On tärkeää pysähtyä miettimään tietoisesti, mistä lähtökohdista organisaation kehittämistä tehdään. Tämän jälkeen voidaan tuoda valitut arvot julkisiksi – näin tiedetään yleisesti mistä lähtökohdista kaikki organisaation tekeminen kumpuaa.

Merikarvian kunnassa strategiaan on kirjattu arvot; palveluallttius, luotettavuus ja itsenäisyys. Strategia on päivitetty valtuustokauden alussa – toisin sanoen, ne on asetettu kunnanjohtajan johdolla käydyissä strategiakeskusteluissa kunnanvaltuuston kokoontumisissa. RatkaisuTorissa käytyä arvokeskustelua jatkettiin kuntalaispaneelitoiminnan päätyttyä kunnassa sisäisesti hallintopäällikön järjestämissä Tulevaisuuskeskusteluissa, kuntaan työsuhteessa olevien näkökulmasta. Arvokeskustelut olivat osa Tulevaisuuskeskusteluja. Tulevaisuuskeskustelu on henkilöstöjohtamisen konsepti, jonka avulla vauhditetaan viestintää ja organisaation sisäistä keskustelua.

Arvoja on siis pohdittu yhdessä luottamushenkilöiden, kuntalaispanelistien ja kunnan työntekijöiden kanssa. Tavoitteena on, että arvokeskustelu käytäisiin vähintäänkin kerran valtuustokaudessa. Panelistit päätyivät siihen, että strategiassa asetetut arvot ovat Merikarvialle sopivat ja näistä lähtökohdista päätettiin jatkaa.

Merikarvian kunnan strategia ja arvot

- **Strategiamme:**
- Tavoitteenamme on olla menestyvä, yhteisöllisyyteen, yrittäjyyteen ja hyvinvointiin panostava, luovuudestaan, luonnostaan ja elinvoimaisuudestaan tunnettu kunta.
- **Arvomme:**
- **Palvelualltius** tarkoittaa sitä, että kunta tarjoaa laadukkaita palveluita kuntalaisille ja asiakkaille, kuuntelee heidän tarpeitaan ja toiveitaan, ja pyrkii jatkuvasti kehittämään palveluitaan.
- **Luotettavuus** tarkoittaa sitä, että kunta toimii vastuullisesti, avoimesti, oikeudenmukaisesti ja eettisesti, noudattaa lakeja ja sopimuksia, ja pitää kiinni lupauksistaan.
- **Itsenäisyys** tarkoittaa sitä, että kunta säilyttää oman päätösvaltansa, taloudellisen vakautensa ja elinvoimansa, ja pystyy vastaamaan muuttuviin haasteisiin ja mahdollisuuksiin.

Kuva 4. Merikarvian kunnan strategia ja arvot

11.9.2023 Toisella tapaamiskerralla tutustuttiin Kunnanjohtaja Kimmo Puolitaipaleen ja konsulttiyhtiö Deloitten johdolla kuntasektorin taloustilanteeseen yleisesti ja erityisesti Merikarvian kunnan nykytilanteeseen ja tulevaisuuden näkymiin. Tämän jälkeen Sitra järjesti laajennetun johtoryhmän jäsenille fasilitointikoulutuksen. Laajennetun johtoryhmän jäsenet toimivat fasilitaattoreina RatkaisuTori-ryhmissä.

Toisella tapaamiskerralla käytiin läpi kuntien taloudellista tilannetta yleisesti ja sitä toimintaympäristöä, missä kunnat tällä hetkellä toimii. Sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastuspalvelujen järjestämisvastuun siirtyminen hyvinvointialueille on valtavan suuri muutos, joka vaikuttaa oleellisesti myös talousarviosuunnitteluun, jota kokeilussa oltiin tekemässä. Lisäksi suunnitteilla on muutos, jossa Työ- ja elinkeinopalveluiden järjestämisvastuu siirtyy valtiolta kunnille vuoden 2025 alusta. Tämän lisäksi kunnanjohtaja kertoi Merikarvian kunnan taloustilanteesta nyt ja tulevaisuudennäkymistä. Samalla käytiin lyhyesti läpi kunnan talousprosessiin liittyviä oleellisimpia asioita, jotta panelistit saavat käsityksen siitä, mitä talousarvioprosessissa tapahtuu ja paljonko kunnalla on liikkumavaraa päätöksentekoon.

21.9.2023 Panelistit tunnistivat keskustelujen pohjalta kymmeniä ajankohtaisia kunnan talouteen vaikuttavia ratkaisuehdotuksia.

Sitra koulutti laajennetun johtoryhmän jäsenet fasilitointiyöhön eli siihen, miten ryhmäkeskusteluja johdetaan siten, että kaikkien osallistujien näkemyksiä ja ajatuksia saataisiin tuotu esiin. Laajennetun johtoryhmän jäsenet koordinoivat keskusteluja, joissa oli tavoitteena tunnistaa mahdollisimman monia kehittämisideoita ilman sen enempää ajattelematta niiden realistisia toteuttamismahdollisuuksia. Listoista tuli pitkiä – ideoita saatiin kymmeniä eri toimialoilta.

Demokratia ja osallisuus / Sari Hatanpää

4.10.2023 Keskusteluissa syntyneitä ehdotuslistaa analysoitiin tarkemmin seuraavassa tapaamisessa, jossa ratkaisuehdotukset priorisoitiin. Jokainen panelisti äänesti kolmea tärkeimmäksi katsomaansa ratkaisuehdotusta. Näin valikoitui kymmenen tärkeintä ratkaisuehdotusta.

Paneelin tärkeimmiksi valitsemat 10 ratkaisuehdotusta priorisointijärjestyksessä / 2023

	Ratkaisuehdotus	Ratkaistava asia tai tavoite, johon ratkaisuehdotus liittyy	Huomiot
1	Hankintatoimen suunnittelun ja hankintojen toteutuksen kehittäminen yhteistyössä muiden kuntien kanssa	Tavoite: säästöjen tavoittelu suurten hankintojen hyvän suunnittelun kautta	Rantatonttien suunnittelussa on tärkeää huomioida vertailu lähikuntiin (esim. Ahlainen) esimerkiksi sallittujen rakennusneliöiden osalta, jotta varmistetaan kunnan kilpailukyky.
2	Rantakaavan päivittäminen ajan tasalle niin että se mahdollistaa vakituisen asumisen	Ratkaistava asia: kuntaan tarvitaan lisää asuntoja	Hanke on jo käynnissä. Nykyiset tilat uudistetaan, ei laajennuksia varsinaisesti.
3	Toteutetaan Rysän peruskorjaus	Ratkaistava asia: Rysä on peruskorjauksen tarpeessa	• Työpajatoiminnan kehittämisessä on hyvä huomioida tuleva TE-uudistus, joka muuttaa kunnan vastuulla olevia tehtäviä
4	Tarjotaan valinnaisaineita etänä yhteistyössä muiden oppilaitosten kanssa	Tavoite: mahdollistaa lukion säilyminen Merikarvialla	• Kesäruokailukonsepti työpajojen toimintana
5	Työpajatoiminnan kehittäminen	Ratkaistava asia: miten vaikuttaa niiden nuorten asemaan, jotka eivät ole työelämässä tai opiskelun piirissä	• Yritykset mukaan työpajatoimintaan, seurakunnan kanssa yhteistyötä on jo
			• Miten saadaan nuoret sitoutumaan? (keppi/porkkana)
			• Miten saadaan nuoria houkutteltua mukaan?

MERIKARVIA

Paneelin tärkeimmiksi valitsemat 10 ratkaisuehdotusta priorisointijärjestyksessä / 2023

	Ratkaisuehdotus	Ratkaistava asia tai tavoite, johon ratkaisuehdotus liittyy	Huomiot
6	Etätyötilojen rakentaminen ja vuokraaminen (I vaihe toteutuu jo v 2023)	Tavoite: työllisyyden tukeminen	Lisäksi voi olla muita mahdollisia kunnan tiloja, esim. kouluja, joita voisi hyödyntää tähän tarkoitukseen
7	Some/markkinointiin osaava ja aktiivinen tekijä (esim. lukiolaisten hyödyntäminen)	Tavoite: Merikarvian kunnan markkinoinnin tulisi olla näkyvää ja erottuvaa	
8	Rakennetaan kuntaan uusia vuokraasuntoja ARA-rahoituksella (n. 15 kpl)	Ratkaistava asia: kuntaan tarvitaan lisää asuntoja	
9	Kunta ja yritykset tarjoaisivat jo opiskeluiden aikana nuorille työharjoittelupaikkoja mahdollisuuksien mukaan	Ratkaistava asia: miten nuoret saadaan jäämään paikkakunnalle?	Laajemmin: mitä tukea on mahdollista tarjota, jotta nuoret pääsisivät lähelle koulun ja ehkä palaisivat asumaan Merikarvialle? Esimerkkinä korkeakoulupolkujen viitoittaminen jo toiselta asteelta (opintopolut)
10	Uusien asuntojen rakentaminen ja teollisuustoimintojen rakentaminen koko kunnan alue huomioiden sekä teollisuustonttien kauppaa	Toive, että investointeja tehtäisiin koko kunnan alueelle, ei ainoastaan kirkonkylälle	

MERIKARVIA

Kuvat 5. ja 6. RatkaisuTori-panelistien valitsemat 10 tärkeintä ehdotusta talousarvioon priorisointijärjestyksessä

Demokratia ja osallisuus / Sari Hatanpää

17.10.2023 Analysoitiin panelistien ehdotukset yhteisen keskustelun kautta talousarvioseminaarissa Turun Forum Marinumissa.

Valtuutetut ja panelistit matkustivat bussilla Turun Forum Marinumiin keskustelemaan RatkaisuTori-panelistien ehdotuksista. Tilaisuutta johti kunnanjohtaja Kimmo Puolitaival, joka johti keskustelua.

Jo bussimatkalla Merikarvialta kohti Turkua aloitettiin keskustelu valtuutettujen ja virkamiesten kanssa. Ajatusten vaihto vilkastui vielä varsinaisessa seminaarissa Turun Forum Marinumissa.

Keskustelun aikana todettiin, että työllisyyteen ja hyvinvointiin halutaan satsata uusin keinoin. Sivistyspalveluiden kehittämistä erityisesti lukion asemaa vahvistaen pidettiin perusarvona, jonka päälle on hyvä rakentaa.

”Meillä on loistavia voimavaroja – osaamista esimerkiksi luonnontieteiden ja kansainvälisyysteemojen lisäksi myös yrittäjyyteen ohjaamisessa jo perusasteella” – panelistit totesivat.

Keskustelussa kävi ilmi, että työpaikkojen ja tekijöiden kohtaamiseen kaivattiin uusia konsteja ja yhteistyön todettiin olevan avainasia. Käytännön keinoiksi todettiin TE-palvelu-uudistukseen valmistautuminen, jota tehdään esimerkiksi OPH:n ”Polku kohti työelämää”-hankkeen kautta. Hanke kokoaa tekijät yhteen. Sen toisena merkittävänä etuna todettiin olevan resurssit valmentavan esimiestyön vahvistamiseen koko kunnassa. Innovatiiviset opiskelumallit toivottiin myös tervetulleiksi kaikilla koulutusasteilla ja myös muuhun kuntaa kehittävään hanketyöhön toivottiin koordinoitua tulevaisuudessakin.

Työpajatoiminta nähtiin koko kunnan yhteisenä toimintaa, jossa palveluverkostoon kuuluu mm. oppilaitokset, yhdistykset ja erityisesti yritykset. Tuoreita toimintamalleja voisivat olla esim. yrityskummitoiminta, oppivelvollisuuden suorittaminen joustavasti työpajatoimintaa hyödyntäen tai palveluiden tuottaminen työpajatoimintana. Positiivinen pulmana pidettiin sitä, että asuntoja ja teollisuuden toimitiloja kysellään enemmän kuin kunnassa on tarjolla tällä hetkellä. Tähän todettiin etsittävän uusia ratkaisuja.

Markkinointia pidettiin kunnan menestystekijänä. Matkailu- ja somemarkkinoinnin todettiin olevan sitä Merikarvian selkärankaa, jota tulee vahvistaa uusin keinoin. Sisältö edellä mennään, todettiin. Myös verkkosivujen kautta välitettävää viestintää tulee vahvistaa ja muistettiin myös, että kuntalainen itse on se kaikkein tärkein markkinointihenkilö.

”Olemme ylpeitä Merikarviasta ja tuomme sitä esiin kaikkialla”-RatkaisuTori-panelistit totesivat ykskantaan.

Hahmota Oy:n uudenlainen tapa tuoda esiin talousdataa koettiin kiinnostavana avauksena. Valtuutetut kiittelivät RatkaisuTori-konseptia ja ennakoon negatiivisestikin suhtautuneet pitivät kokeilua kannattavana – tästä on hyvä jatkaa.

Demokratia ja osallisuus / Sari Hatanpää

RatkaisuTorilaisten konkreettiset ehdotukset euroina (2023)

Ehdotus 1. ja 4.-7.

Yhteistyön lisääminen eri toimijoiden välillä - varsinaisia euromääräisiä varauksia ei ole kaikilta osin ole välttämätöntä tehdä.

Ehdotus 2.

Rantakaavan päivittäminen n 50 000 €

Ehdotus 3.

Rysän (liikuntakeskus) remontin suunnitteluun varataan ensi vuodelle 30 000 euroa - varsinaiseen toteutukseen menee vuonna 2025 suunnilleen 700 000 – 1 000 000 euroa.

Ehdotukset 8. ja 10.

Uusia asuntoja (ARA 15 kpl) n 1,5 -2,0 miljoonaa euroa € - rahoittajaneuvottelut ovat käynnissä.

Ns. kovan rahan asuntoja n 5-6 m€ -> mieluusti yksityinen investointi (toteuttajaa ei vielä tiedossa)

Yritystiloja 1 - 2 m€ -> kunta valmis investoimaan tämän omaan taseeseen, tai kuntaomisteisen vuokrausyhtiön taseeseen.

Kuva 7. RatkaisuTori-panelistien ehdotukset talousarvioon 2024 euroina.

20.11.2023 Kuntalaispaneelin kokoamaan dataan yhdistettiin Hahmota Oy:n data ja Kummallisen Kodikas – Menestyvä Merikarvia-verkkopelin data kunnanhallituksen 20.11.2023 käsittelyssä.

Hahmota Oy:n tekoälyavusteinen työkalu kunnan rahavirtojen yhdistämiseen hyvinvointia ja elinvoimaa koskeviin indikaattoreihin

RatkaisuTori-projektissa testattiin täysin uutta Hahmota Oy:n kehittämää verkkopohjaista, tekoälyavusteinen työkalua, joka auttaa kuntalaista hahmottamaan kunnan rahavirtoja, hyvinvointia ja elinvoimaa koskevia indikaattoreita sekä näiden keskinäisiä kytköksiä.

Työkalu mahdollistaa tietojen monipuolisen tarkastelun, vertailun toisiinsa sekä aineiston peilaamisen käyttäjän itse syöttämiin teksteihin. Työkalun avulla analysoitiin tietoa kunnan taloudesta sekä erilaisia hyvinvointi- ja elinvoimaindikaattoreita (n. 50-200 kpl) aikasarjoineen. Lähtöaineistona käytettiin Merikarvian kunnan talouslukuja, tekstimuotoisia kuvauksia kunnan toiminnoista sekä mm. THL:n ja Tilastokeskuksen dataa, joiden hankinnasta Hahmota Oy vastasi itse.

Verkkopohjaiseen visualisointiin sisältyy kaksi tekoälyavusteista ominaisuutta:

1. Tekoälyavusteinen vapaatekstihaku, jonka avulla käyttäjä voi syöttää vapaamuotoista tekstiä (esim. uutisjuttuja, kuvauksia yhteiskunnallisista ilmiöistä tai itse kirjoittamia kysymyksiä), jolloin työkalu ehdottaa syötettyyn tekstiin liittyviä indikaattoreita ja tulo- ja menoeriä

Demokratia ja osallisuus / Sari Hatanpää

2. Tekoälyavusteinen analyysi indikaattoreiden ja rahavirtojen keskinäisistä semanttisista kytköksistä (ts. visualisoidaan, missä määrin eri tiedossa on kyse samoista taustakäsitteistä). Toiminnon avulla käyttäjä voi esimerkiksi etsiä johonkin tiettyyn menoerään liittyviä indikaattoreita, tai johonkin valittuun indikaattoriin liittyviä muita indikaattoreita ja/tai menoeriä.

Visualisoinnin tekoälyavusteissa laskennassa hyödynnettiin kolmannen osapuolen (yhdysvaltalaisen OpenAI-yhtiön) verkkopalvelua. Voit lukea siitä lisää Merikarvian kunnan verkkosivuilta.

Kummallisen Kodikas-Menestyvä Merikarvia-peli kunnan talousajatteluun johdattelijana

Kummallisen Kodikas-Menestyvä Merikarvia-peli oli tarkoitettu yksityishenkilöille ja joukkueille, lähinnä Merikarvian kunnan asukkailla. Tavoitteena oli kerätä ideoita ja mielipiteitä kunnan kehittämiseksi ja talousarviossa huomioitavaksi. Peli koostui kuudesta erilaisesta tehtävästä, jotka liittyvät kunnan eri toimintoihin. Pelin lopuksi pelaajat saivat palautetta ja pisteitä vastauksistaan.

Pelaajille suunnatun kyselyn tulosten perusteella voidaan sanoa, että pelin pelaaminen oli pelaajien mielestä hauskaa, mielenkiintoista, opettavaista ja innostavaa. Joukkueet arvostivat pelin luovuutta, monipuolisuutta, helppoutta ja osallistavuutta. Joukkueet toivoivat, että peli jatkuisi pidempään tai että peliin tulisi lisää tehtäviä. Joukkueet myös ilmaisivat kiinnostuksensa osallistua kunnan kehittämiseen jatkossakin. Siksi voidaankin todeta, että peli on ollut onnistunut tapa kerätä kuntalaisten ideoita ja mielipiteitä kunnan kehittämiseksi ja talousarvion suunnittelussa huomioitavaksi ja että pelillisyyks voi olla onnistuessaan tehokas ja hauska tapa edistää kuntademokratiaa ja yhteisöllisyyttä.

Pelin kautta saadut ideat kunnan talousarviossa huomioitavaksi

Nuorten harrastusmahdollisuuksien lisääminen: Joukkueet ehdottivat, että kunta voisi tukea nuorten harrastustoimintaa esimerkiksi rakentamalla skeittipuiston, järjestämällä nuorisotapahtumia, tarjoamalla ilmaisia tai edullisia liikuntavälineitä lainaan ja tukemalla nuorten yrittäjyyttä.

Kunnan elinvoiman ja vetovoiman kasvattaminen: Joukkueet ehdottivat, että kunta voisi houkutella lisää asukkaita ja matkailijoita esimerkiksi kehittämällä kunnan imagoa, markkinoimalla kunnan nähtävyyksiä ja tapahtumia, luomalla uusia työpaikkoja ja yhteistyömahdollisuuksia ja parantamalla kunnan viihtyisyyttä.

Kunnan palveluiden laadun ja saatavuuden parantaminen: Joukkueet ehdottivat, että kunta voisi parantaa kunnan palveluita esimerkiksi lisäämällä terveyspalveluiden resursseja ja henkilökuntaa, kehittämällä digitaalisia palveluita ja etäyhteyksiä, panostamalla koulutukseen ja varhaiskasvatukseen ja turvaamalla vanhustenhuollon.

Kunnan talouden tasapainottaminen: Joukkueet ehdottivat, että kunta voisi tasapainottaa kunnan taloutta esimerkiksi tehostamalla kunnan toimintaa ja hallintoa, hankkimalla lisää rahoitusta valtiolta tai muilta tahoilta, säästämällä energiaa ja materiaaleja ja lisäämällä verotuloja.

Demokratia ja osallisuus / Sari Hatanpää

11.12.2023 Ratkaisutori-panelistien ehdotukset, jotka toteutuivat talousarviossa vuodelle 2024.

Osa ehdotuksista ei vaadi taloudellisia panostuksia ja nämä huomioidaan kunnan toiminnassa. Tällaisista ehdotuksista tärkein on yhteistyön lisääminen eri toimijoiden välillä eri yhteyksissä. Palautteessa nousi esiin erityisesti yhteistyön tiivistämisen tarve työllistymisen ja nuorten sekä vanhusten hyvinvoinnin edistämiseksi.

Kaavoitukseen varattiin kustannuspaikalle 1414 yleis- ja asemakaavat 23 000 euroa. Paneelin ehdotus oli 50 000 rantakaavan uudistamiseen – summa ei siis ole korvamerkitty nimenomaan rantakaavaan, mutta mahdollistaa resurssin kohdentamisen tähän.

Liikuntakeskus Rysän remontin suunnitteluun esitettiin 30 000 € ensi vuodelle ja 700 000 € – 1 000 000 € vuosille 2025 – 2026 – talousarvioon varattiin 30 000 € ensi vuodelle ja 700 000 € vuosille 2025 – 2026.

Uusia asuntoja toivottiin rakennettavan esim. ARA-rahoituksella 15 kpl – rahoitusneuvottelut ovat käynnissä.

Niinsanottuja kovan rahan asuntoja toivottiin rakennettavan 5-6 miljoonalla eurolla mieluiten yksityisenä investointina. Tämä ei varsinaisesti ole kuntaorganisaation hallittava asia.

Yritystiloja toivottiin rakennettavan 1 -2 miljoonalla eurolla. Kunta on jo tänä vuonna alkanut remontoida virastotalolle etätyöpisteitä, jotka tulevat käyttöön ensi vuonna. Muilta osin valmiita suunnitelmia ei ole.

2.5 Mitä resursseja (htkk, raha, muut) varattiin hankkeen toteuttamiseen? Kenet piti sitouttaa kokeiluun?

Henkilöresurssit

Oleellisinta oli kunnanjohtajan, kirjanpitäjän ja johtoryhmän sitoutuminen prosessiin. Uuden prosessin läpivienti edellytti lisäpanostusta normaalin kunnan toiminnan ylläpitämisen lisäksi. Myös kunnanhallituksen ja valtuuston luottamushenkilöiden myönteinen asenne edisti merkittävästi kokeilun onnistumista.

Taloudelliset resurssit

Liitteessä tarkempi info prosessin aikana syntyneistä kustannuksista. Arvion mukaan prosessin toisintamiseen syntyneen pohjamateriaalin tuella tulee varata noin 10 000 euroa.

Aikataulutus

Aikataulussa pysyttiin, vaikka haasteita toki oli. Sitran ja konsulttiyhtiö Deloitteen kanssa suunniteltu ja toteutettu projektityö toimi erinomaisessa yhteistyössä kaikkien eri toimijoiden välillä. Tieto kulki erinomaisesti ja kukin hoiti oman osuutensa aikataulussa. Toisin sanoen kaikki kokeiluun osallistujat sitoutuivat sen läpiviemiseen, tämä oli merkityksellisin asia aikataulussa pysymiseen.

Demokratia ja osallisuus / Sari Hatanpää

2.6 Mistä kokeilun tuotokset löytyvät (linkkejä tms.)?

1. Lyhyt selostus prosessista <https://merikarvia.fi/ratkaisutori-kuntalaispaneelitoiminta/>
2. Ilmoittautumislomake RatkaisuTori-kuntalaispaneelitoimintaan <https://merikarvia.fi/2023/07/tervetuloa-mukaan-ratkaisutori-kuntalaispaneeliin/>
3. Kutsu RatkaisuTori-kuntalaispaneelitoimintaan <https://merikarvia.fi/2023/08/tervetuloa-ratkaisutorille-kuntalaispaneeliin-keskustelemaan-taloussuunnittelusta/>
4. Artikkelit RatkaisuTori-toiminnan aloittamisesta arvokeskustelulla <https://merikarvia.fi/2023/09/kuntalaispaneeli-aloitti-talousarviokeskustelun-pohjimalla-arvojen-merkitysta-kunnan-kehittamisessa/>
5. Artikkelit ilmiöpohjaisen tekoälyä hyödyntävän palvelun kokeilusta <https://merikarvia.fi/2023/09/tiedolla-johtamisen-uudet-demokraattiset-tuulet-merikarvialla-kuntalaispaneeli-sai-tekoalyla-tuotettua-ja-perinteista-talousdataa-kayttoonsa-talousarviosuunnittelun-pohjaksi/>
6. RatkaisuTori-toiminta osana kuntalaisen mahdollisuuksista vaikuttaa kunnan kehittämiseen <https://merikarvia.fi/kunta-ja-hallinto/asiointi/osallistu-ja-vaikuta/>
7. Kuntalehden artikkeli kokeilusta <https://kuntalehti.fi/uutiset/paatoksenteke/merikarvian-kuntalaispaneelin-evastykset-lukion-asemaa-vahvistettava-tyopaikkojen-ja-tyontekijoiden-kohtaamiseen-satsattava-ja-markkinointia-tehostettava/>

3 Tavoitteiden toteutumisen arviointi

3.1 Miten tavoitteet saavutettiin tai miten ne edistyivät kokeilun aikana?

Molemmat päätavoitteet saavutettiin. Ensinnäkin prosessin tuloksena luotiin lista konkreettisia ehdotuksia Merikarvian kunnan virallisen päätöksenteon tueksi talousarviosuunnitteluun. Tilinpäätökseen kirjattiin tarkempi selostus siitä, mitkä ehdotukset toteutuivat jo ensimmäisellä talousarviokierroksella – muut ehdotukset jäivät osaksi taloussuunnittelua tuleville vuosille. Toisekseen prosessin aikana muotoiltiin kustannustehokas toimintamalli siitä, miten suomalaiset kunnat voivat ottaa kuntalaisensa taloussuunnitteluun mukaan uudella tavalla kuntalaisdemokratiaa vahvistaen. Lisäksi saatiin paljon lisätietoa siitä, mitä tulisi huomioida, mikäli vastaavaa toimintaa toteutetaan uudelleen. Jälempänä nostoja huomioitavista seikoista.

3.2 Mikä oli kohderyhmä ja kuinka paljon siitä tavoitettiin? Keitä ei tavoitettu?

Mukaan varsinaiseen ryhmätyöhön eli keskusteluihin kutsuttiin kuntaan kaikki ne, joiden toiveiden arvioitiin olevan tärkeitä kunnan kehittämiseksi. Tavoitteena oli, että osallistujat edustavat eri kuntalaisryhmiä; työttömiä, työllisiä, opiskelijoita, eläkeläisiä, yrittäjiä, miehiä, naisia, keskustassa ja kunnan reuna-alueilla asuvia, kunnassa tällä hetkellä asuvat, työskenteleviä, vapaa-ajan asukkaita ja kunnassa aiemmin asuneita. Tavoite saavutettiin hyvin, toimintaan osallistui 14 henkilöä. Liitteenä ilmoittautumislomake.

3.3 Mitä mittareita kokeilulle oli asetettu ja miten niiden valossa onnistuttiin?

Tavoitteena oli saada mukaan 6-21 osallistujaa – 14 osallistujaa ilmoittautui mukaan ja heidät kaikki siten kutsuttiin mukaan. Tavoite siis saavutettiin. Kokeilussa tavoiteltiin konkreettisia, toteutettavissa olevia ehdotuksia talousarviokäsittelyn tueksi. Ehdotuksia tuli kymmeniä. Näistä paneeli valitsi itse itselleen kymmenen tärkeintä, joiden toteutumista kuvataan laajemmin alempana. Lisäksi syntyi toimintamalli, jonka perusteella muutkin kunnat voivat kokeilla vastaavaa toimintaa kunnassaan.

Demokratia ja osallisuus / Sari Hatanpää

3.4 Mitä suosituksia paneeli teki ja miten nämä otettiin huomioon valmistelussa ja päätöksenteossa - Ehdotusten toteutuminen talousarviossa vuodelle 2024 ja taloussuunnitelmassa 2025-2026

Osa panelistien tekemistä ehdotuksista ei vaadi taloudellisia panostuksia ja nämä huomioidaan kunnan toiminnassa vuoden 2024 talousarviossa ja tämän jälkeen taloussuunnitelmassa tuleville vuosille. Tällaisia ilman rahallista panosta toteutettavia asioita ovat yhteistyön lisääminen eri toimijoiden välillä eri yhteyksissä. Panelistein kommentteissa nousi esiin erityisesti yhteistyön tiivistämisen tarve työllistymisen ja nuorten sekä vanhusten hyvinvoinnin edistämisessä.

- Kaavoitukseen varattiin talousarviossa 2024 kustannuspaikalle 1414 yleis- ja asemakaavat 23 000 euroa. Paneelin alkuperäinen ehdotus varattavasta summasta oli 50 000 € rantakaavan uudistamiseen. Näin ollen valtuusto ei päättänyt kohdentaa valitsemaansa summaa nimenomaan rantakaavaan, mutta talousarvopäätös mahdollistaa resurssin kohdentamisen tähän.
- Liikuntakeskus Rysän remontin suunnitteluun esitettiin 30 000 € ja 700 000 € – 1 000 000 € vuosille 2025 – 2026 remontin toteuttamiseen. Valtuusto päätti varata talousarvioon 30 000 € ensi vuodelle ja 700 000 € vuosille 2025 – 2026.
- Uusia asuntoja toivottiin rakennettavan esim. ARA-rahoituksella 15 kpl – rahoitusneuvottelut ovat käynnissä.
- Niinsanottuja kovan rahan asuntoja toivottiin kuntaan rakennettavan 5-6 miljoonalla eurolla mieluiten yksityisenä investointina. Tämä asia varsinaisesti on kuntaorganisaation hallittava asia, vaikkakin välillisesti kunta voi vaikuttaa tavoitteen toteutumiseen mm. kuntamarkkinoinnin, hyvän palveluntuottamisen ja kaavoittamisen avulla
- Yritysten käyttöön toivottiin rakennettavan toimitiloja 1 -2 miljoonalla eurolla. Kunta alkoi jo vuonna 2023 remontoida virastotalolle etätyöpisteitä, jotka tulevat käyttöön 2024. Muilta osin valmiita suunnitelmia ei ole.

3.5 Miten viestinnälliset tavoitteet toteutuivat?

Kokeilu sai myönteistä julkisuutta sen aikana ja prosessin jälkeen eri foorumeissa, mm. paikallis- ja aluelehdissä ja valtakunnallisissa julkaisuissa. Tärkeintä on se, että kokeilun tulokset on Suomen eduskunnan käytettävissä ja tarvittaessa myös kansainvälisesti. Viestintää voidaan tukea jatkamalla kokeilua ja oppimalla lisää teemasta. Kehittäminen on tässäkin yhteydessä jatkuva prosessi ja jokainen uusi askel on uusi mahdollisuus.

3.6 Miten toiminnan jatkuvuus varmistetaan rahoituksen kohteena olevan kokeilun jälkeen?

Merikarvian kunnassa tehtiin keväällä 2024 tähän kokeiluun liittymättömistä syistä hallinnollinen muutos, jossa tehtävänkuvia muutettiin aiemmasta. Kuntaan perustettiin kehittämispäällikön virka, jonka tehtävänkuvaan sisältyy erilaiset hankkeet ja projektit. Kehittämispäällikölle on annettu mahdollisuus jatkaa kuntalaisdemokratian kehittämistä. Lisäksi keväällä kunnanvaltuustossa (18.3.2024) valtuutettu Mari Luotonen jätti valtuustoaloitteen,

Demokratia ja osallisuus / Sari Hatanpää

jossa ”kuntalaisten osallisuuden edistämiseksi Merikarvian kunnassa toivottiin otettavan käyttöön kuntaosien kokous. Kokoukseen toivotaan osallistujia kunnan eri osista, kylistä. Mukana voisivat olla esimerkiksi kyläyhdistykset, nuorisoseurat, kotiseutuyhdistykset, yms. Toimielimen toivottiin kokoontuvan 1-3 krt vuodessa. Tämän toimielimen toivottiin tuovan esiin kuntalaisten näkökulmaa päätöksentekoon ja ehkä investointeihinkin. Toimielimen toivottiin aloitteessa olevan verrattavissa nuoriso- ja vanhus / vammaisneuvostoihin vaikuttavuudellaan.

Vaikuttamistoimielin: Kuntaosien kokous

-kuntaosien kokous toimii edustamansa väestöryhmän(kylä tai kunnanosa) osallistumis- ja vaikuttamiskanavana

-kuntaosien kokouksen kutsuu koolle kunnanhallitus

-kunnanhallitus kokonaisuudessaan osallistuu kuntaosien kokoukseen

-kunnanhallitus laatii jätettyjen ehdotusten perusteella luettelon asioista, joista keskustellaan kokouksessa ja joita kokous käsittelee.

-kokouksessa esitetyt aloitteet ja päätöslauselmat lähetetään jatkovalmisteluun toimielinkäsittelyä varten.

-vaikuttamistoimielin (kuntaosien kokous) osallistuu päätöksentekoon aloitteilla ja lausunnoilla.

Merikarvian kuntaan toivotaan siis perustettavan kunnanosienkokouksen, jolla luodaan kuntalaisille mahdollisuus vaikuttaa Merikarvian kunnan päätöksentekoon, kehittämiseen ja avoimuuteen.”

3.7 Mihin dokumentteihin, raportteihin tai päätöksiin kokeilun tuotokset ja toimintatavat on kirjattu tai kirjataan?

Kokeiluun liittyvät toimielinpäätökset löytyvät myös kunnan verkkosivuilta

1. Kunnanhallitus, Pöytäkirja 12.6.2023 / § 169 http://merikarvia.ktweb.fi/ktwebbin/dbisa.dll/ktwebscr/epi_asil.htm?+elin=KHALL&pvm=12%2e6%2e2023%2015%3a00&lista=1
2. Kunnanhallitus, Pöytäkirja 20.11.2023 / § 311 http://merikarvia.ktweb.fi/ktwebbin/dbisa.dll/ktwebscr/epi_asil.htm?+elin=KHALL&pvm=20%2e11%2e2023%2016%3a00&lista=1
3. Kunnanvaltuusto 7, Pöytäkirja 11.12.2023 / 81 https://merikarvia-julkaisu.triplancloud.fi/ktwebscr/pk_asil_tweb.htm?bid=329
4. Kunnanhallitus 2, Pöytäkirja 29.1.2024 / § 25 https://merikarvia-julkaisu.triplancloud.fi/ktwebscr/pk_asil_tweb.htm?bid=359
5. Kunnanhallitus 6, Pöytäkirja 25.3.2024 / § 8 https://merikarvia-julkaisu.triplancloud.fi/ktwebscr/pk_asil_tweb.htm?bid=448

4 Hyödyllisiä oppeja

4.1 Mitä kokeilussa opittiin?

Tavoitteena oli myös koota yhteen tämänkaltaisen paneelitoiminnan toteuttamiselle kehittämisideoita ja näitä saatiin runsaasti:

- Prosessiin tulee varata riittävästi aikaa ja erilaisia resursseja.
- Työaikaa varattava yhteensä noin 100 tuntia per toteutuskunta.
- Budjettiin tehtävä varaus olisi hyvä olla n. 10 000 € / kunta.

Demokratia ja osallisuus / Sari Hatanpää

- Mukaan varsinaiseen ryhmätyöhön eli keskusteluihin kannattaa kutsua kaikki kunnan asukkaat henkilökohtaisesti ja varmistaa, että otos edustaa perusjoukkoa. Toisin sanoen – on tärkeää varmistaa, että osallistujat edustavat eri kuntalaisryhmiä; työttömiä, työllisiä, opiskelijoita, eläkeläisiä, yrittäjiä, miehiä, naisia, keskustassa ja kunnan reuna-alueilla asuvia, kunnassa tällä hetkellä asuvia tai työskenteleviä, vapaa-ajan asukkaita ja kunnassa aiemmin asuneita.
- Nuoret saadaan helposti mukaan oppilaitosyhteistyön ja nuorisovaltuusto-toiminnan kautta.
- Prosessin yhteydessä haluttiin kokeilla pelillisyyden keinoja talousarviosuunnittelun tukena. Nuoret kokivat kokeilun mielenkiintoisena ja hyödyllisenä, heiltä saatiin myös konkreettisia ideoita toteutettavaksi. Voidaan todeta, että pelillisyyden keinoin asialle saatiin huomiota ja kiinnostavuutta.
- Voidaan pohtia, tuleeko osallistujat valita samaan aikaan uuden valtuustokierroksen mukana – näin osaaminen kumuloituu ja tukee luottamushenkilöiden kanssa tehtävää yhteistyötä, kun henkilöissä on pysyvyyttä.
- Kokouspalkkion on hyvä olla sama kuin muillakin kunnan luottamustehtävissä toimivilla – tehtävähän on rinnasteinen tähän. Tämä on siis oikeudenmukaisuuskysymys ja samalla nostetaan osallistumismotivaatiota.
- Johtoryhmän on hyvä fasilitoida työryhmätyöskentely yhdessä konsulttitoimiston kanssa. Näin saadaan paras mahdollinen tulos.
- Viestintään ja muuhun valmistelutyöhön tulee ohjata myös erillistä resurssia.
- Johtoryhmän sitoutumista pidettiin tärkeimpänä prosessin onnistumisen kannalta. Samoin kirjanpitäjän, kunnanjohtajan ja prosessin koordinoijan yhteistyö oli oleellista.
- Sujuvan työskentelyn varmistamiseksi tehtävänjakojen tulee olla selkeitä.
- Fasilitointikoulutus tukee työskentelyn onnistumista.
- Kaikkien aineistojen tulee olla selkokielellisiä ja talouden kieli tulee avata osallistujille.
- Arvokeskustelut kannattaa pitää suljettuna tilaisuutena, jotta osallistujat osallistuvat rohkeasti keskusteluun ja saadaan aidot mielipiteet esiin.
- Jokaisen tapaamisen jälkeen kannattaa tehdä palautekysely, jotta prosessin edelleen kehittäminen on mahdollisimman tehokasta. Kyselyitä voi toteuttaa myös oppilaitosyhteistyönä.
- Viranhaltijoiden toivottiin olevan toiminnassaan mahdollisimman neutraaleja.
- Tiedon välittämisessä voidaan toimia edellistä kertaa paremmin. Kaikkien osallistujien yhteystiedot kannattaa koota yhteen ja viestiä sähköpostin lisäksi sähköisellä alustalla, joka mahdollistaa keskustelun myös tapaamiskertojen välillä.

4.2 Ovatko kokeilun toimintatavat sellaisenaan tai opit sovellettuna monistettavissa?

Kyllä - liitteenä on luodun toimintamallin kuvaus dioina. Kuvauksessa on selkeät ohjeet kokeilun eri vaiheille ja toimintaan varattava budjettisuositus. Toiminta on järjestettävissä siten, että prosessin kustannukset pysyvät tarkoituksenmukaisina saavutettavaan hyötyyn nähden.

Demokratia ja osallisuus / Sari Hatanpää

4.3 Kuvauksesi optimaalisesta toimintatavasta: resurssit, roolitus ja aikataulu?

Henkilöresurssit**Koordinointi**

Toiminnalle kannattaa valita koordinaattori, joka pitää aikataulut ja langat käsissään. Tehokkainta tämä olisi siten, että maakuntien liitoilla olisi yhteyshenkilö, joka koordinoi toimintaa yhteistyössä sen kuntien kanssa. Tällä henkilöllä olisi hyvä olla viestinnän osaamista ja kokemusta kouluttamisesta sekä erilaisista fasilitointimenetelmistä. Lisäksi jokaisesta kunnasta voitaisiin valita yhteyshenkilö, jonka tehtäväkuvaan toiminta sisältyy.

Kutsuminen kuntalaispanelistiksi

Koordinaattori lähettää kutsut osallistujille. Suomi.fi-palvelun kautta voi hankkia yhteystiedot kaikista kunnassa asuneista tai asuvista kuntalaisista. Panelistit voisi olla hyvä valita kokonaiseksi valtuustokaudeksi, näin osaaminen kumuloituu ja yhteistyö luottamushenkilöiden kanssa syvenee. Osallistujat kannattanee valita arpomalla, jotta kaikilla kuntalaisilla on yhtäläinen mahdollisuus osallistua toimintaan. Suomi.fi-palvelusta voi poimia tiedot halutulla taustatiedoilla ja kutsua sitten tätä kautta arvotut henkilöt mukaan. Toinen vaihtoehto on lähettää kutsut kaikille perusjoukkoon kuuluville ja valita sitten edustava otos jos ilmoittautuneita on niin paljon, ettei toimintaa pysty järkevästi koordinoimaan. Otoksen tulee kuitenkin edustaa mahdollisimman hyvin perusjoukkoa kuten jo edellä mainittiin.

Johtoryhmien tulee sitoutua prosessiin – muutoin tulokset jäävät ohuiksi. Pääkirjanpitäjän rooli on myös merkittävä – hän kokoaa tiedot panelistien työlle ja auttaa erilaisten projektien euroistamisessa yhdessä johtoryhmän kanssa. Johtoryhmien viranhaltijoiden on hyvä johtaa työryhmätyöskentelyä ja paikalla on myös hyvä olla kirjanpitäjä jos keskustelussa tarvitaan dataa, jota ei ennakkoon ole hankittu. Johtoryhmän henkilöt saavat keskusteluissa tärkeää palautetta työstään, uusia näkökulmia ja ehkä myös uusia yhteistyökumppanuuksia voi syntyä. Johtoryhmän fasilitointiosaamista kannattaa tukea napakalla koulutuksella, jonka koordinaattori kokoaa.

Tavoitteena on saada aikaan aitoa, rehellistä keskustelua arvoista.

Arvokeskustelua alustamaan kannattaa valita se henkilö kunnasta, joka on sosiaalisesti taitava tai mieluiten ulkopuolinen taho. Tilaisuus kannattaa olla suljettu avoimen keskustelun edistämiseksi. Fasilitoija tekee kysymyksiä ja toinen henkilö kirjaa keskustelun.

Pelissäöntöjen sopiminen myös panelistien kanssa on hyvä tehdä etukäteen.

Tarkoitus on edetä ratkaisukeskeisesti ja saada nopeasti konsensus tehtävistä ehdotuksista aikaan. Tämä tarkoittaa sitä, että keskustelijoiden täytyy osata joustaa ja olla yhteistyökykyisiä – kukaan ei saa tahtoaan läpi kaikissa teemoissa. Kuntalaisille kannatta kerätä tietopaketti kunnan taloustilanteesta ja arvioista sen muutoksista lähivuosina. Näin sen on helpompi ottaa kantaa lautakuntien tekemiin ehdotuksiin.

Demokratia ja osallisuus / Sari Hatanpää

Aikataulu

Aikataulu kannattaa sovittaa yhteen kunnan oman talousarvioprosessin kanssa yhteensopivaksi ja sen etenemistä valvoo kunnanhallitus – prosessin etenemisestä raportoidaan jokaisessa kokouksessa lyhyesti. Tässä kokeilussa huomasimme, että panelistien on helppo kommentoida ns. puolivalmista talousarviota.

Ehdotus toimintamalliksi prosessikuvana

Kuva 9. Ehdotus toimintamalliksi prosessikuvana

4.4 Toteutuivatko riskit ja osattiinko niihin varautua?

Arvioituja riskejä toteutui mukaan otettavien panelistien kutumisessa. Tavoitteena oli kutsua mukaan kaikki kuntalaiset henkilökohtaisella kutsulla. Tästä jouduttiin aikapulan takia luopumaan ja kutsut lähetettiin tavanomaisemmin kaikissa kunnan perinteisissä viestintäkanavissa, verkkosivuilla, somessa ja somessa sekä mediatiedotteina.

4.5 Mikä olisi teidän mielestänne seuraava askel, joka kokeilun tavoitteiden saralla tulisi tehdä?

Toimintamallin kokeilua tulisi laajentaa, koska tulokset oli selvästi myönteisiä. Tulokset skaalautuisivat parhaiten siten, että maakunnallisesti perustettaisiin koordinaatioryhmä, joka tukisi kokeilun toteutumista kunnissa.

Demokratia ja osallisuus / Sari Hatanpää

Käytännössä tämä tarkoittaisi maakuntien liitoissa henkilöä, joka toimisi yhteyspisteenä jakaen tukea kuntien toiminnalle. Tämä tarkoittaisi yhtä henkilötyövuotta yhdessä maakunnassa. Näin oppiminen kumuloituu ja kustannukset minimoituvat. Pieksämäellä ja Merikarvialla tuotettu aineisto toimisi pohjana näiden maakunnallisten toimijoiden työssä. Yhteistyö Kuntaliiton kanssa tukisi toiminnan onnistumista. Osallistujaryhmä olisi hyvä koota valtuustokauden ajaksi toimimaan kaikissa kunnissa.

5 Terveisiä rahoittajalle

5.1 Oliko rahoitushaku vaiheineen toimiva (kuulutus, hakeminen, sopimusneuvottelu, toimeenpanon tuki, maksusuoritukset, kokeiluhankkeen päättäminen)? Entä kokonaisuutena arvioiden?

Prosessi toimi saumattomasti kaikkien eri toimijoiden välillä. Merikarvian kunta haluaa kiittää kaikkia prosessiin osallistuneita ja erityisesti rahoittajaa, joka mahdollisti tämän kokeilun.

Liitteenä:

1. *Toteuma kokeilun kokonaiskustannuksista eriteltynä kustannuslajeittain*
2. *Toteuma kokeiluun käytetyistä työtunneista*
3. *Diakooste toteutuneesta kokeilusta sisältäen toimintamallikuvauksen mallista kiinnostuneille ja yhteenvedot palautteista.*
4. *Ilmoittautumislomake RatkaisuTori-paneeli-toimintaan*
Toteuma kokeilun kokonaiskustannuksista

Demokratia ja osallisuus / Sari Hatanpää

Ulkoinen/Sisäinen		01.01.2023 - 31.12.2023				
	Budjetti 2023	Bu-muutos 2023	Budjetti + muutos	Toteutuma 2023 01-12	Poikkeama	Käyttö- %
001317 Kuntalaiset taloussuunnittelussa (Sitra)						
3002 KÄYTTÖTALOUS						
3007 TALOUS						
3010 TOIMINTATUOTOT						
3330 TUET JA AVUSTUKSET						
3390 Muut tuet ja avustukset		30.000	30.000	24.000,00	6.000,00	80,0
3330 TUET JA AVUSTUKSET		30.000	30.000	24.000,00	6.000,00	80,0
3010 TOIMINTATUOTOT		30.000	30.000	24.000,00	6.000,00	80,0
3500 TOIMINTAKULUT						
3501 HENKILÖSTÖKULUT						
3502 PALKAT JA PALKKIOT						
5000 Kokouspalkkiot		-6.300	-6.300	-6.270,00	-30,00	99,5
5010 Vakinaiset palkat		-3.000	-3.000	-4.278,45	1.278,45	142,6
5022 Tilapäisten henkilöiden palkat				-215,04	215,04	-100,0
3502 PALKAT JA PALKKIOT		-9.300	-9.300	-10.763,49	1.463,49	115,7
3510 HENKILÖSIVUKULUT						
3512 ELÄKEKULUT						
5103 KuEL-maksut ja LELL-maksut		-400	-400	-773,79	373,79	193,4
3512 ELÄKEKULUT		-400	-400	-773,79	373,79	193,4
3513 MUUT HENKILÖSIVUKULUT						
5101 Sosiaaliturvamaksut				-68,74	68,74	-100,0
5190 Muut sosiaalivak.maksut (tapa				-98,42	98,42	-100,0
3513 MUUT HENKILÖSIVUKULUT				-167,16	167,16	-100,0
3510 HENKILÖSIVUKULUT		-400	-400	-940,95	540,95	235,2
3501 HENKILÖSTÖKULUT		-9.700	-9.700	-11.704,44	2.004,44	120,7
3530 PALVELUJEN OSTOT						
3540 MUIDEN PALVELUJEN OSTOT						
5402 Asiantuntijapalvelujen osto		-12.000	-12.000	-11.986,71	-13,29	99,9
5413 Atk-palveluiden osto		-7.300	-7.300	-9.657,70	2.357,70	132,3
5481 Sisäisten ateriapalvel.ostot				-765,20	765,20	-100,0
3540 MUIDEN PALVELUJEN OSTOT		-19.300	-19.300	-22.409,61	3.109,61	116,1
3530 PALVELUJEN OSTOT		-19.300	-19.300	-22.409,61	3.109,61	116,1
3550 AINEET, TARVIKKEET JA TAVARAT						
3551 OSTOT TILIKAUDEN AIKANA						
5500 Toimistotarvikkeet		-550	-550	-542,61	-7,39	98,7
5581 ATK-laitteet		-450	-450	-272,27	-177,73	60,5
3551 OSTOT TILIKAUDEN AIKANA		-1.000	-1.000	-814,88	-185,12	81,5
3550 AINEET, TARVIKKEET JA TAVARAT		-1.000	-1.000	-814,88	-185,12	81,5
3500 TOIMINTAKULUT		-30.000	-30.000	-34.928,93	4.928,93	116,4
3600 TOIMINTAKATE/JÄÄMÄ	0	0		-10.928,93	10.928,93	-100,0
3655 TILIKAUDEN TULOS (ennen lask.eriä	0	0		-10.928,93	10.928,93	-100,0
3699 TILIKAUDEN YLI/ALIJÄÄMÄ	0	0		-10.928,93	10.928,93	-100,0

Toteuma kokeiluun käytetyistä työtunneista tehtävänimikkeittäin

Demokratia ja osallisuus / Sari Hatanpää

Tehtävänimike	Tuntimäärä
Hallintopäällikkö	92
Isännöitsijä	2
Pääkirjanpitäjä	37,5
Palvelupäällikkö	4
Sivistysjohtaja	5
Palvelusihteeri	8,5
Liikunnanohjaaja-nuoriso-ohjaaja	2
Graafinen suunnittelija	14,5
Yhteensä	165,5

3. *Diakooste toteutuneesta kokeilusta sisältäen toimintamallikuvauksen mallista kiinnostuneille ja yhteenvedot palautteista löytyy Merikarvian kunnan verkkosivuilta:*

<https://merikarvia.fi/ratkaisutori-kuntalaispaneelitoiminta/>

4. Ilmoittautumislomake RatkaisuTori-paneeli-toimintaan

<https://link.webropol.com/s/merikarviankuntalaispaneeli2023>